

LES ARTS DE LA FORJA A BARCELONA DURANT ELS PRIMERS ANYS DEL MODERNISME (1890-1900). ELS SERRALLERS DOCUMENTATS A LES EXPOSICIONS D'INDÚSTRIES ARTÍSTIQUES

LLUÏSA AMENÓS

El treball dels metalls fou una de les arts industrials que hom s'havia proposat de millorar durant els darrers anys del segle XIX.¹ Exposicions, concursos, museus i escoles incloïen sempre una secció de metallisteria a través de la qual es donaren a conèixer les millors realitzacions, especialment de ferro forjat i fosa de bronze.

Com a conseqüència de diverses actuacions de recuperació, s'anaren formant les colleccions de peces metàl·liques que havien de nodrir els fons dels museus d'arts decoratives, les quals tenien «un interès considerable, per reflectir un moment de la nostra vida artística de la fi del segle XIX i principis de l'actual, i d'altres valorades per llur mèrit artístic intrínsec i indiscutible».² Una de les principals actuacions foren les diverses campanyes de restauració de les esglésies i catedrals catalanes, en el transcurs de les quals es desmuntaren les reixes monumentals que havien tancat fins aleshores els espais sagrats. Un exemple ben documentat el tenim a la catedral de La Seu d'Urgell on, l'any 1918, consta documentada la venda d'unes reixes a Joaquim Folch i Torres,³

1. Vegeu VÉLEZ, Pilar, «De les relacions entre l'Art i la Indústria. 1870-1910», dins *El Modernisme* (catàleg), vol. I, Lundwerg Editores, s.a., Barcelona, 1991, pàgs. 225-239.
2. *Museu de les arts decoratives. Guia sumària*, Junta de Museus de Barcelona, Barcelona, 1932, pàg. 10. Sobre l'origen dels museus d'arts decoratives, vegeu VÉLEZ, Pilar, «A l'entorn de l'origen dels museus d'arts decoratives, de 1851 fins al Modernisme» dins *Arts decoratives a Barcelona. Col·leccions per a un museu* (catàleg), Ajuntament de Barcelona, Barcelona, 1994, pàgs. 20-29.
3. AA.VV., *La Catedral de la Seu d'Urgell*, Angle Editorial, Barcelona, 2000, pàg. 250.

possiblement les que fermaven el cor. L'any 1919 ingressaren als fons de la Junta de Museus,⁴ i el 1936, s'installaren definitivament en una de les finestres de la planta baixa del museu Cau Ferrat de Sitges.⁵

Paral·lelament, la Junta de Museus vetllava per recollir el patrimoni històric-artístic i arqueològic del país i sol·licitava als gremis, les corporacions i les persones físiques que dipositessin les col·leccions històriques al Museu Municipal. L'any 1918, bona part dels fons de l'antic Gremi de Serrallers de Barcelona ingressava a l'Arxiu i al Museu d'Història de la Ciutat, respectivament.⁶

Per contra, algunes peces de forja ingressaren als museus arran de ser guardonades a les exposicions d'indústries artístiques celebrades durant la darrera dècada del segle XIX: a la sala VI del Museu de les Arts Decoratives de Barcelona s'exposava una àmfora fosa pels tallers Masriera, procedent de la IV Exposició de Belles Arts i Indústries Artístiques,⁷ i un picaporta de la casa Hijos de Ignacio Damians, procedent de l'exposició de 1892.⁸

4. BORONAT I TRILL, *La política d'adquisicions de la Junta de Museus. 1890-1923*, Junta de Museus de Catalunya, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1999, pàg. 902.
5. AMENÓS, Lluïsa, «La col·lecció de ferro forjat del museu Cau Ferrat de Sitges: Dels orígens a la inauguració del museu públic», *Butlletí de la Reial Acadèmia Catalana de Belles Arts de Sant Jordi*, núm. XIV, 2000, pàg. 234. Curiosament, en una monografia de la catedral de la Seu d'Urgell publicada recentment, aquesta reixa consta com a peça actualment no localitzada, vegeu AA.VV., *La Catedral de la Seu d'Urgell*, Angle Editorial, Barcelona, 2000, pàg. 167.
6. Sobre la col·lecció de ferro reunida per la Junta de Museus de Barcelona, vegeu AMENÓS, Lluïsa, «La col·lecció de ferro forjat del museu Cau Ferrat de Sitges», *op.cit.*, pàgs. 233-234. Sobre la col·lecció que es conservava a l'antic Col·legi de Mestres Manyans, Armers i Agullers, vegeu AMENÓS, Lluïsa, «El patrimoni moble del Col·legi de Mestres Manyans, Armers i Agullers conservat als museus de Barcelona: Localització i dades històriques» (en premsa). Sobre l'arxiu documental de l'antic gremi de serrallers, vegeu els treballs de DURAN I SANPERE, Agustí, «L'Arxiu Històric Municipal de Barcelona i els seus antecedents», *Barcelona i la seva Història*, vol. III, «l'art i la cultura», Curial, Barcelona, 1975, pàg. 617. *Ibid.*, «La documentació del Col·legi de Mestres Manyans, Armers i Agullers de Barcelona», *Recull de Documents i Estudis*, Arxiu Municipal Històric, I (1920), pàgs. 74 i 76. Vegeu a més, una mostra del fons documental a TINTÓ I SALA, Margarita, *La història del Gremi de Serrallers i Ferrers de Barcelona. Any 1380*, Barcelona, Gremi de Serrallers i Ferrers, 1980, pàgs. 86 i 87.
7. *Ibid.*, pàg. 25. Al catàleg del museu es diu que figurà a la III Exposició, però no consta al catàleg de l'exposició. Possiblement, es deu tractar de la peça amb número de catàleg 1213, que es presentà a la IV Exposició amb un trespeus de ferro. Vegeu *IV Exposición de Bellas Artes é Industrias Artísticas. Catálogo Ilustrado*, Ayuntamiento de Barcelona, Imp. de Henrich y Cia., en comandita, Barcelona, 1898, pàg. 193, fig. pàg. 68. Aquesta obra figurà també a l'exposició de París de l'any 1900. Vegeu *Catálogo de les objetos expuestos por la Fundación Artística de Masriera y Campins, en la Exposición Universal de París de 1900*, s.l., 1900, cat. 55, fig. s.p. Apareix reproduïda, també, a *Materiaux et Documents d'Art Espagnol, 1901-1911*, Ilme série-XVIII^eme année, planche núm. 35.
8. *Catálogo de la Exposición Nacional de Industrias Artísticas é Internacional de Reproducciones*, Ayuntamiento Constitucional de Barcelona, Imprenta de Henrich y Cia., en comandita, Barcelona, 1892, pàg. 43, cat. 1.



Fig. 1. Concordi Gonzàlez. Llum de sobretaula.

A Barcelona, es celebraren quatre exposicions d'arts industrials durant la darrera dècada del segle XIX. Hi participaren un bon nombre d'artífex que treballaven al país, els quals presentaren una bona quantitat de peces de forja, especialment canelobres, picaportes i elements decoratius diversos.⁹ La majoria d'artífex procedien del propi país, tot i que consta la presència d'alguns forjadors espanyols i europeus. A la segona exposició, celebrada el 1892, s'hi presentaren un total de trenta-cinc expositors distribuïts en dos espais de la Planta Baixa del Palau de les Belles Arts. Josep Macià i Pere Màrtir Sancristòfol constituïren el jurat d'admissió del grup de metallisteria.¹⁰ A l'exposició de l'any 1896 participaren un total de setze expositors, agrupats al saló central i al jar-

9. VÉLEZ, Pilar, *op. cit.*, 1991, pàgs. 232-234. L'autora destaca els ferros forjats de Concordi González i de Ballarín. Resulta curiós que alguns dels millors col·laboradors de Gaudí no consten documentats en aquests certàmens: és el cas de Joan Oñós, Salvador Gabarrós i dels germans Badia.

10. *Catálogo...*, 1892, pàg. 40. Per conèixer amb més profunditat la biografia de Pere Màrtir Sancristòfol, vegeu AMENÓS, Lluïsa, «El patrimoni moble del Col·legi de Mestres Manyans...» (en premsa).

dí del mateix edifici, i dividits en tres grups: metallisteria, serralleria i fundició. Concordi González n'era vocal en concepte d'artífex i Pere Màrtir Sancristòfol n'era suplent.¹¹ A la darrera exposició, celebrada el 1898, hi comptem només tretze artífex. Els vocals del jurat d'admissió i col·locació d'obra eren el serraller Manuel Ballarín i el fonedor Víctor Masriera i, com a suplent, Pere Màrtir Sancristòfol.¹²

Els serrallers documentats: biografia professional i obra exposada

A la Barcelona del tombant de segle es desenvolupà una florent indústria d'arts dels metalls, articulada al voltant de petits i mitjans tallers de serralleria i foneria dirigits per un mestre forjador o fonedor.¹³ Aquests tallers col·laboraven amb els arquitectes en l'execució de diverses obres i, a més, fabricaven i comercialitzaven productes decoratius diversos.

Les Indústries Artístiques de Francesc Vidal, precursors de la integració de les arts, foren l'escola on es formaren els noms més representatius de les arts industrials modernistes. L'any 1882, Vidal fundà una nova seu de la seva empresa, que comptava amb diverses seccions portades per alguns dels qui havien de ser els grans artífex de les arts industrials del Modernisme. Francesc Vidal muntà també una secció de foneria amb Frederic Masriera, l'any 1886.

Al taller del denominat popularment Castell dels Tres Dragons, dirigit per Domènech i Montaner i A. Gallissà en acabar l'Exposició Universal de Barcelona, també hi treballaren alguns dels artífex més representatius de la forja i la foneria artístiques modernistes. Sembla que el llauner Francesc Tiestos forjava la planxa de ferro a cops de martell i que, gràcies a un forjador conegut amb el nom de Vulcà, s'assolí el domini de la forja artística. Així mateix, Antoni Campins i Frederic Masriera, recuperaren la tècnica de la fosa a la cera perduda.¹⁴

El serraller Concordi González, pare del futur escultor de renom internacional, Juli González, treballà als tallers Vidal en els seus inicis fins que, abans de l'any 1892, obrí la seva metallisteria pròpia a la Rambla de Catalunya número 6,¹⁵ sota el nom comercial de *C. González e Hijos*. Concordi i tres dels seus

11. *Catálogo...*, 1896, pàg. 17.

12. *IV Exposición...*, pàg. 22.

13. Vegeu una primera aproximació als serrallers de finals del segle XIX a PITARCH, Antonio José, i DALMASES BALANÀ, Núria de, *Arte e industria en España. 1774-1907*, Ed. Blume, Barcelona, 1982, pàgs. 309-315. Vegeu també SALA, Teresa-Maria, «Tallers i artífex en el Modernisme», dins *El Modernisme*, op. cit., vol. I, pàg. 266.

14. CASANOVA, Rossen, «Antoni Maria Gallissà i el mite del "Castell dels Tres Dragons"», *El Modernisme a l'entorn de l'arquitectura*, Edicions L'isard, Barcelona, 2002, pàgs. 71-78.

15. Al catàleg de l'any 1892 consta a la Rambla Catalunya núm. 5. Als catàlegs dels anys 1896 i 1898 consta, en canvi, al número 6. Possiblement, la primera numeració deu ser un error d'impressió.

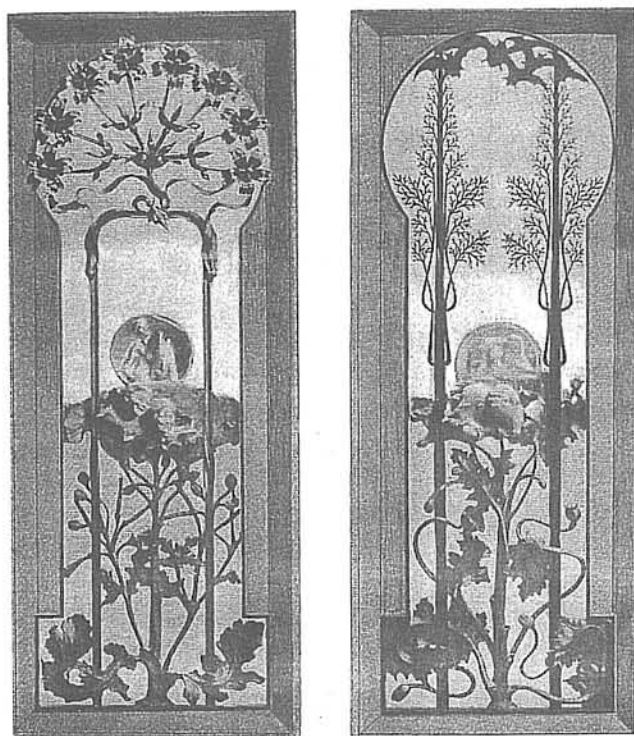


Fig. 2. Víctor Masriera. Reixes *Aurora* i *Ocàs*.

fills –la Dolors, la Pilar i en Juli– exposaren obres de forja en totes les exposicions d'indústries artístiques celebrades durant la dècada dels noranta. El seu quart fill, en Joan, participà amb un projecte a l'aiguada a l'exposició de 1892.¹⁶

L'any 1885, Manuel Ballarín i Lancuentra, un dels serrallers amb més renom de Barcelona, fundà la prestigiosa indústria de foneria i forja artística que duia el seu nom.¹⁷ Tenia el taller més gran de la ciutat al carrer del Peu de la Creu,¹⁸ on hi treballaven uns vint operaris. Ballarín collaborà molt directament amb l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch,¹⁹ per al qual forjà els ferros dels Quatre Gats, l'any 1896,²⁰ de la casa Amatller, entre 1900-1901, de la casa Terrades,

16. *Catálogo...*, 1892, pàg. 231, cat. 1556

17. Al treball d'Emilio Orduña consta escrit *Vallarín*, confusió que ha pervingut en diverses monografies actuals. Vegeu ORDUÑA Y VIGUERA, E., *Rejeros españoles. Ensayo crítico arqueológico*, Madrid, 1915, pàg. 86; i OLAGUER-FELIU Y ALONSO, Fernando de, «Rejería», dins BONET CORREA, Antonio (coord.), *Historia de las artes aplicadas e industriales en España*, Cátedra, Madrid 1982, pàg. 59.

18. Al catàleg de l'exposició del 1892, consta al número 18. Als catàlegs dels anys 1896 i 1898, consta als números 2 i 4.

19. Vegeu diversos treballs fruit d'aquesta collaboració a *L'oeuvre de Puig i Cadafalch. Architecte. 1896-1904*, M. Parera Éditeur, Barcelone, 1904.

20. PERMANYER, Lluís [text], i LEVICK, Melba [fotografies], *Un passeig per la Barcelona Modernista*, Edicions Polígrafa, Barcelona, 1998, pàg. 24, cat. núm. 7.

entre 1903-1905,²¹ de la sala de conferències de l'Ajuntament de Tenerife²² i, conjuntament amb Esteve Andorrà, els de la casa Macaya.²³ Amb el seu cunyat Pere Falqués, obrà els fanals del Passeig de Gràcia, l'any 1906. Vers 1900, la casa publicà un catàleg comercial on es recollien les diverses peces de ferro independents que fabricava, i que, combinades, atorgaven a l'obra acabada una aparença única.²⁴ Eren, bàsicament, elements seriatos per a la confecció de reixes i balconades, directament inspirats en els florons de les reixes gòtiques de la catedral de Barcelona, molts dels quals són visibles en les obres esmentades.²⁵

Segons un anunci publicat l'any 1898,²⁶ la casa Ballarín també estava especialitzada en la realització de caixes de cabals i balances. Valgui com a exemple la balança per pesar nadons conservada a la Fundació Museu d'Història de la Medicina de Catalunya, pertanyent al Dr. Fargas.²⁷

Una altra gran indústria de forja fou la d'Artur i Alfred Santamaria, amb seu al carrer Jaume I, número 3 i fàbrica al carrer Consell de Cent, números 11 i 13. Artur Santamaria s'especialitzà en la fabricació de claus ornamentals i flors estampades, un bon nombre dels quals apareix publicat al catàleg comercial de l'empresa, que situa el taller a la Ronda de Sant Antoni, 72.²⁸

Pel que fa a la foneria, coneixem amb força precisió l'evolució d'una de les indústries de més renom a tot l'Estat, amb abast internacional: la foneria artística Masriera i Campins, fundada per Frederic Masriera i Antoni Campins,²⁹ que comptava amb una petita secció de serralleria on es confeccionaven elements de mobiliari, ferramentes d'aplicació i reixes de disseny

21. Són especialment remarcables les reproduccions fotogràfiques dels balcons de les dues cases i del projecte de la barana de la casa Amatller publicades a PANYELLA, Joan, «Arquitectes, artistes dibuixants de ferros. Don Josep Puig i Cadafalch», *De l'Art de la Forja*, núm. 6, novembre de 1918, pàgs. 81-83, figs. núms. 2 i 3.

22. *Ibid.*, fig. núm. 4.

23. PERMANYER, Lluís [text], i LEVICK, Melba [fotografies], *op. cit.*, pàg. 122, cat. núm. 41.

24. BALLARIN, Manuel, *Catálogo de objetos artísticos de hierro, latón y cobre para cerrajería y lampistería*, Barcelona, J. Thomas, ca. 1900. Vegeu una pàgina reproduïda a AMENÓS, Lluïsa, «Foneria i forja», *El Modernisme a l'entorn de l'arquitectura*, Edicions L'isard, Barcelona, 2002, pàg. 281.

25. AMENÓS, Lluïsa, «Foneria i forja», *op. cit.*, pàgs. 280 i 282. Aquesta idea, plantejada per José Antonio Pitarch i Núria de Dalmasas, fou recollida per Teresa NAVAS a «Les arts aplicades en la formulació de l'arquitectura Modernista», *El Modernisme*, *op. cit.*, vol. I, pàg. 275.

26. *IV Exposición...*, làm. s.p.

27. *L'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau de la Ciutat de Barcelona. 600 anys*, Institut de Cultura: Museu d'Història de la Ciutat, Lunwerg Editores, Barcelona, 2001, pàg. 49, cat., núm. 176, fig. pàg. 50.

28. *Arturo Santamaría: fundición artística de hierro y otros metales*. Ronda de San Antonio núm. 72, Barcelona [Catàleg comercial], Barcelona, ca. 1900. Vegeu una pàgina reproduïda a AMENÓS, Lluïsa, «Foneria i forja», *op. cit.*, pàg. 283.

29. Vegeu l'estudi efectuat per Mercè DOÑATE, «La foneria artística Masriera i Campins», *Els Masriera* [catàleg]. Generalitat de Catalunya, Departament de Cultura, Proa, Barcelona, 1996, pàgs. 214-223. Vegeu també VÉLEZ, Pilar, *Joies Masriera. 200 anys d'història*, Àmbit, Barcelona, 2000, pàgs. 64-65.

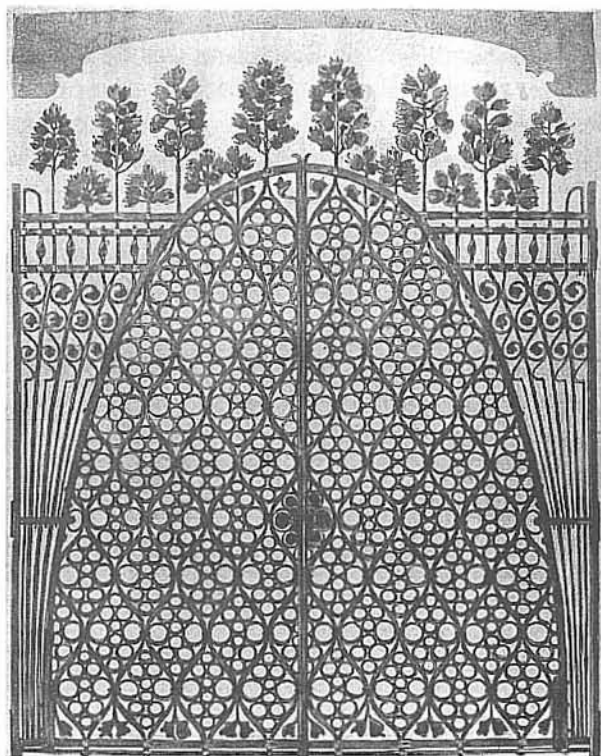


Fig. 3. Francesc Labarta. Projecte de reixa.

modernista³⁰ o d'inspiració medieval, algunes de les quals projectades per l'arquitecte Josep Puig i Cadafalch.³¹ A l'exposició de París de l'any 1900, s'exposaren amb èxit les esplèndides reixes *Aurora* i *ocàs*, projectades per Víctor Masriera i executades en ferro i bronze.³²

Una altra serralleria documentada és la dels germans Flinch, amb taller al carrer Bonavista, número 8 que, a l'exposició de l'any 1896, presentaren una reproducció del conegut picaporta de la casa de l'Ardiaca de Barcelona, pertanyent a la col·lecció de ferro del polifacètic Santiago Rusiñol.³³

30. Algunes reixes de disseny modernista foren reproduïdes a *Matériaux et Documents d'Art Espagnol*, 1901-1911, II^{me} série – IX^{me} année, planche núm. 45; i a *Materiales y documentos de Arte Español*, 1901-1911, Año III – Lámina 6; Año VIII – Lámina 83; Año I – Lámina LXXXIX, Lámina LXXVII i Lámina LXXI.

31. Vegeu-ne una a *L'oeuvre de Puig i Cadafalch...*, làm. pàg. 101. Un altre exemple d'inspiració romànica és la reixa del panteó de la família Casas, a Sant Feliu de Guíxols, *Materiales y documentos de Arte Español*, 1901-1911, Año III – Lámina 56.

32. *Catálogo de los objetos expuestos por la Fundación Artística Masriera y Campins...*, cat. 57, fig. s.p. Vegeu també *Materiales y documentos de Arte Español*, 1901-1911, Año I – Lámina LI.

33. *Catálogo...*, 1896, pàg. 156, cat. 802-805. Vegeu també *El Arte Decorativo. Número Extraordinario ilustrado con motivo de la Tercera Exposición de Bellas Artes é Industrias Artísticas*, maig de 1896, pàg. 30. Sobre el famós picaporta procedent de la casa de l'Ardiaca de Barcelona podeu con-

L'obrador d'Esteve Andorrà constava al carrer de Sant Pau, número 69.³⁴ President del Gremi de Serrallers de Barcelona des de la fundació de l'entitat, l'any 1918, fins al seu traspàs, l'any 1926, forjà el picaporta de la casa Serra, dissenyat per Josep Puig i Cadafalch³⁵ i, conjuntament amb la serralleria Ballarín, diversos elements de forja de la casa Macaya.³⁶ Com a obra menor, cal citar la reixa del panteó de la família López Bertrán, a Tarragona.³⁷

Altres artífex documentats són Carles Torrabadell, autor de les reixes del panteó de la família Serra, a Sant Joan Despí,³⁸ i del palau d'Ignasi Coll, a l'Avinguda del Tibidabo de Barcelona,³⁹ i Pere Màrtir Sancristòfol, que forjà els ferros de la casa Enric Batlló, l'any 1896.⁴⁰

Pel que fa als projectistes sobresurten alguns noms coneguts en l'àmbit de les arts plàstiques, com Alexandre de Riquer i Lluís i Francesc Labarta,⁴¹ a més d'altres especialitzats en les arts de l'objecte o la forja, com Francesc Tiestos o el jove Joan González Pellicer, fill del serraller Concordi González. Cal destacar, també, el projecte de rehabilitació d'una de les reixes gòtiques del claustre de la catedral de Barcelona,⁴² realitzat vers 1896 per l'aleshores professor de dibuix aplicat a la metallisteria i la ceràmica de l'Escola de Llotja, Agustí Rigalt Cortiella.⁴³

sultar el llibre de Josep de C. LAPLANA, *Santiago Rusiñol. El pintor, l'home*, Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 1995, pàg. 25.

34. Una part de l'utilatge del seu taller es conservà fins als anys noranta a la serralleria del seu deixeble, Jacint Nolla, al Poble Espanyol de Montjuïc. Vegeu, *Arts decoratives a Barcelona. Col·leccions per a un museu* (catàleg), Regidoria d'Edicions i Publicacions. Ajuntament de Barcelona, 1994, pàg. 32, cat. 53.
35. PANYELLA, Joan, «Arquitectes, artistes dibuixants de ferros...», *op. cit.*, fig. núm. 5.
36. PERMANYER, Lluís [text], LEVICK, Melba [fotografies], *op. cit.*, pàg. 122, cat. núm. 41. Altres objectes decoratius de ferro a *El Modernisme*, *op. cit.*, vol. II, pàgs. 32 i 33, cat. núms. 53-55.
37. *Materiales y Documentos de Arte Español*, 1901-1911, Año II – Lámina 76.
38. *Materiales y Documentos de Arte Español*, 1901-1911, Año II – Lámina 76.
39. *De l'Art de la Forja*, núm. 9, gener de 1919, lám. s.p.
40. PERMANYER, Lluís [text], i LEVICK, Melba [fotografies], *op. cit.*, pàg. 78, cat. núm. 23.
41. *Catálogo...*, 1892, pàg. 134, cat. 683 i 684. Vegeu alguns projectes de reixes de Francesc Labarta premiats per la revista *Materiales y documentos de Arte Español*, 1901-1911, Año IV – Lámina 57, Lámina 59 i Lámina 61.
42. *Catálogo Ilustrado de la Tercera Exposición de Bellas Artes é Industrias Artísticas*, Ayuntamiento Constitucional de Barcelona, J. Thomas & Cia., Barcelona, 1896, pàg. 162, cat. 867.
43. MARÈS DEULOVO, Frederic, *Dos siglos de enseñanza artística en el principado*, Real Academia de Bellas Artes de San Jorge, Barcelona, 1964, pàgs. 261, 264 i 335.

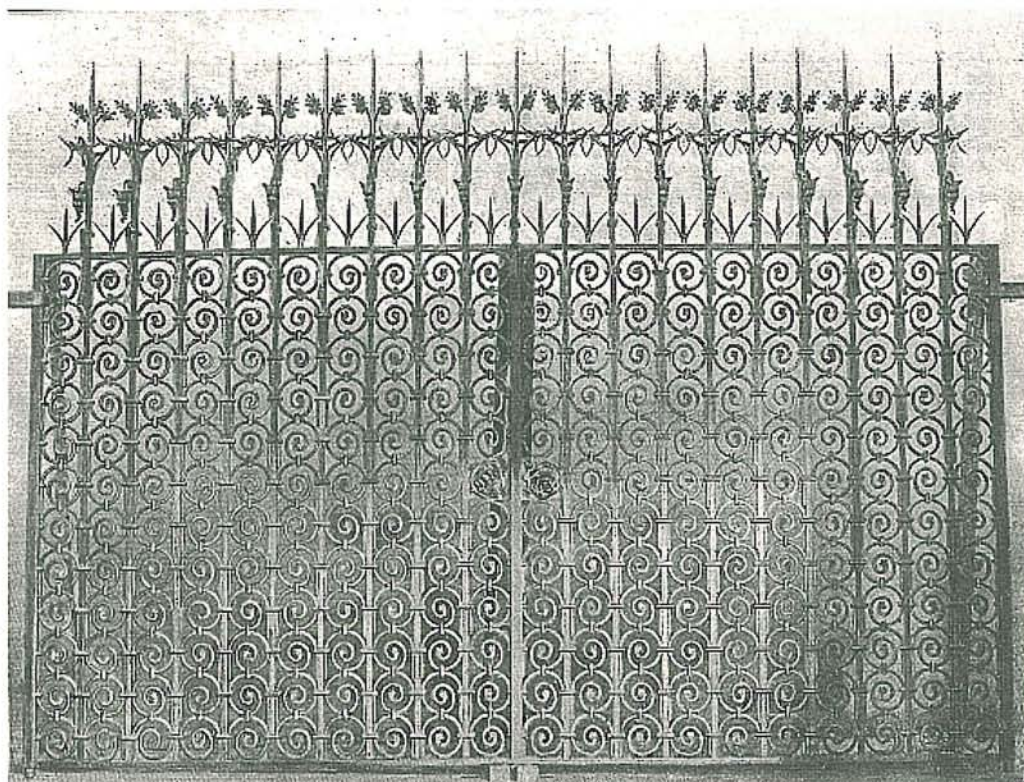


Fig. 4. Josep Puig i Cadafalch. Projecte d'una reixa executada pels tallers Masriera.

ANNEX

Inventari de projectistes i artífex que exposaren obra a les exposicions d'Indústries Artístiques (1891-1898)⁴⁴

1.- Projectistes

ALDECOA LANDALUCE, Laureà d'

Carrer Oriente, 8 de Vitoria

Dibuixos a llapis de projectes per a canelobre (45 x 35 cm)

Catálogo..., 1892, pàg. 122, cat. 608

44. A cada entrada consten el cognom i el nom de l'artífex, l'adreça, la descripció de la peça o peces exposades i, finalment, la cita bibliogràfica abreujada amb el mot *Catálogo*, seguit de l'any corresponent al catàleg de l'exposició, les pàgines i el número de catàleg.

FARRÉ SALVAT, Patrici

Hospital, 66, 2on

Dibuix a l'aigua tinta d'una reixa de ferro forjat (56 x 46 cm)

Gouache representant un muntant de reixa (69 x 47 cm)

Dibuix a llapis de diverses flors de ferro forjat (71 x 56 cm)

Dibuix a llapis i a l'aiguada representant un ram, dues palmatòries i un card de ferro forjat, i un canelobre de bronze (131 x 70 cm)

Aiguada que representa una làmpara de ferro i una altra de bronze (131 x 70 cm)

Aiguatinta representant una reixa de ferro forjat (152 x 76 cm)

Catálogo..., 1892, pàgs. 121-122, cat. 600-605

FERRÀ, Bartomeu

(Vegeu BONET, Josep)

GONZÁLEZ PELLICER, Joan

Un quadre amb dibuixos a l'aiguada

Catálogo..., 1892, pàg. 231, cat. 1556

JORBA CURTILS, Francesc

Paradís, 3, 4rt.

Aiguada que representa un coronament de reixa de ferro forjat (81 x 62 cm)

Catálogo..., 1892, pàg. 116, cat. 550

LABARTA GRAÑÉ, Lluís

Casp, 7 4art.

Una quadre contenint diverses aquarelles de ferros artístics antics (80 x 100 cm)

Un quadre contenint varies aquarelles de ferros artístics antics (80 x 100 cm)

Catálogo..., 1892, pàg. 134, cat. 683 i 684

LABARTA PLANAS, Francesc

Casp, 7

Projecte per una corona de llum de ferro forjat

Catálogo..., 1898, pàg. 192, cat. 1200

LÓPEZ, Francisco de A.

Ferraz, 31 de Madrid

Projectes per a metalls en aquarella

Catálogo..., 1896, pàg. 157, cat. 823

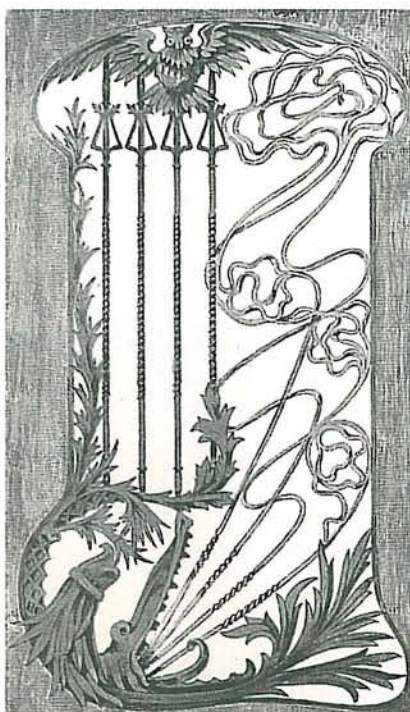


Fig. 5. Modest Casademunt. Projecte de reixa.

MATÉ, D. F. De P.

Dibuix aplicat a la serralleria

40 x 56 cm

Catálogo 1891, pàg. 362, cat. 1194

PÉREZ TARRADAS, Policarp

Rambla Ventosa, 27 de Vilanova i la Geltrú

Projecte de cancell o porta de ferro forjat i repussat (500 ptes.)

Catálogo..., 1896, pàg. 160, cat. 854

RIGALT CORTIELLA, Agustí

Carrer Escudellers, 82, 3er. Estudi al carrer Sta. Anna, 14, 4rt.

Un quadre amb una mostra de ferrer (83 x 69 cm, 250 ptes.)

Catálogo..., 1892, pàg. 101, cat. 429

IBID.-

[Projecte de] restauració de la reixa del claustre de la catedral de Barcelona (1000 ptes.)

Catálogo..., 1896, pàg. 162, cat. 867

RIQUER INGLADA, Alexandre de

Rambla de Catalunya, 127, entresol

Dibuix de coronament de reixa (135 x 180 cm)

Dibuix a ploma d'una làmpara (340 x 100 cm)

Dibuix a ploma d'una làmpara (185 x 100 cm)

Catálogo..., 1892, pàg. 97, cat. 407-409

ROCA FORNET, Evariste

Magdalenes, 15 de Barcelona

Tres aquarelles d'elements de serralleria aplicables al mobiliari, copiats del natural (64 x 81; 60 x 45; 60 x 45 cm)

Catálogo..., 1892, pàg. 119, cat. 588-590

SOLÀ SAGALÉS, Jaume

Exposà dos volums de la collecció *El Cerrajero Moderno*

Catálogo..., 1892, pàg. 175, cat. 1069

TIESTOS VIDAL, Francesc

Riera Alta, 10

Projecte de reixa de ferro forjat per a tancament de capella

Catálogo..., 1898, pàg. 195, cat. 1231

VILA, Antonio

Ronda Universitat, 23, 3er.

Aiguada que representa una corona de llum

Catálogo..., 1892, pàg. 116, cat. 552

2.- Artífex d'objectes artístics de ferro

ABAD CIBERA, Maties

Plaza de Bretón, Teruel

Picaporta d'anella en forma de quimera, falleba amb triple pany, i pany amb botó secret

Catálogo..., 1896, pàg. 153, cat. 780-782

ANDORRÀ, Esteve

Sant Pau, 69

Làmpara d'església de ferro forjat i repussat (1000 ptes.)⁴⁵

Catálogo..., 1896, pàg. 153, cat. 783

45. Vegeu una reproducció fotogràfica a *El Arte Decorativo...*, pàg. 30, fig. pàg. 8.

ARIZÓN CAMPRUBÍ, Rafael

Carme, 68

Aparell de ferro forjat per a l'enllumenat elèctric

Catálogo..., 1898, pàg. 189, cat. 1154

BALLARÍN LANCIENTRA, Manuel

Botiga al carrer del Carme, 68 i taller al carrer Peu de la Creu, 18

Coronament de reixa ornat amb una corona imitant roure i llorer, i un targetó

Taula de ferro forjat amb una base per plantes de saló

Coronament de reixa de ferro forjat

Col·laboradors: Francesc Pujals, embutidor; Josep Guardiola, forjador;

Andreu Carbonell, ajustador.

Catálogo..., 1892, pàg. 44, cat. 6-8

BALLARÍN, M; Sociedad en Comandita

Peu de la Creu, 2 i 4

Fanal de ferro forjat⁴⁶

Catálogo..., 1896, pàg. 154, cat. 787

BALLARÍN Y CA, M

Peu de la Creu 2 i 4

Targeter i làmpara per a llum elèctrica, de ferro forjat i relevat

Làmpara i grua

Picaporta d'anella

Catálogo..., 1898, pàg. 189, cat. 1155-1157

BELMAÑA GONZALBO, Manuel

Taller al carrer de la Corríbia, 9 de Barcelona

Escut calat de ferro i altres treballs

Catálogo..., 1892, pàg. 43, cat. 2

BERISTAIN I BENGOCHEA, Manuel

Rambla Sant Josep, 12 Barcelona

Dues arquetes de ferro amb incrustacions, d'estil àrab

Catálogo..., 1896, pàg. 154, cat. 788 i 790

BERTRÁN I CIA, Josep

Mallorca, 274

Quatre muntatges de ferro per sostenir testos

Catálogo..., 1898, pàg. 190, cat. 1164-1167

46. Vegeu una reproducció fotogràfica a *El Arte Decorativo...*, pàg. 30, fig. pàg. 35.

- BONET, Josep i Cererols, Miquel
 Matadero, 22, Palma de Mallorca
 Caixa de ferro, de cabals. Projecte de Bartomeu Ferrà
Catálogo..., 1896, pàg. 155, cat. 793
- BRUGADA PANIZO, Josep Maria
 Baixada de Santa Eulàlia, 1, 2on.
 Segell de ferro, executat a Sevilla per Leandro Riaño
Catálogo..., 1892, pàg. 255, cat. 1778
- CADENA Y BAYÓ
 Culebra, 17
 Reproduccions de treball en ferro del segle XVII
Catálogo..., 1898, pàg. 190, cat. 1171
- CALIX REVOLTÓS, Ramon
 Passeig de la Creu Coberta, 72
 Taula i roure de ferro forjat
Catálogo..., 1892, pàg. 56, cat. 118-119
- CAMINS PARERA, Josep
 Plaça de Catalunya, Fontanella, 4 i Santa Anna, 18
 Caixa amb pany de dotze combinacions
 Collaboradors: Miquel Camins Parera, Manuel Cánovas Vicente i Antoni Camins Ros
Catálogo..., 1892, pàg. 229, cat. 1538
- CAMINS PARERA, Miquel
 (Vegeu CAMINS PARERA, Josep)
- CAMINS ROS, Antoni
 (Vegeu CAMINS PARERA, Josep)
- CAMPMAJOR MAS, Josep
 Carrer de Boquer, 5 de Barcelona
 Templet de ferro batut d'estil gòtic
 Collaborador: Antoni Cervera
Catálogo..., 1892, pàg. 46, cat. 19
- CÁNOVAS VICENTE, Manuel
 (Vegeu CAMINS PARERA, Josep)

CARBONELL, Andreu

(Vegeu BALLARÍN LANCUENTRA, Manuel)

CARDALDAS, Josep

(Vegeu RIBAS I RIU, Emeteri)

CASAMITJANA MATARRODONA, Sebastià

Botiga al carrer Roger de Flor, 82 de Barcelona

Marc de ferro forjat. 700 ptes.

Catálogo..., 1892, pàg. 46, cat. 20

CEREROLS, Miquel

(vegeu BONET, Josep)

COMAS Y SURÍS

Passeig de Colom, 7

Corona de llum

Marc de ferro forjat i gravat

Catálogo..., 1898, pàg. 191, cat. 1174 i 1176

DAMIANS, Hijos de Ignacio

Taller al carrer Escudellers, 24, 26 i 28 de Barcelona

Làmpares, picaportes, caixes, cadenes.

Catálogo..., 1892, pàg. 43, cat. 1

IBID.-

Carrer Escudellers, 24, 26, 28

3 figures de bronze

Dues reixes de ferro forjat

Catálogo..., 1892, pàgs. 54-55, cat. 103-107

ESCUELA DE ARTES Y OFICIOS DE TORRELAVEGA

Models de serralleria

Claus espanyoles dels segles XVII i XVIII

Claus de porta

Aubarda del segle XV

Catálogo..., 1898, pàg. 191, cat. 1177-1180

FLINCH, Hermanos

Bonavista, 8

Tres picaportes d'anella de ferro forjat (200 ptes.)

Marc de ferro amb aplicacions de coure (1250 ptes.)

Catálogo..., 1896, pàg. 156, cat. 802-805

FLINCH, Hermanos

Bonavista, 8

Reixa de ferro forjat amb aplicacions de coure

Catálogo..., 1898, pàg. 191, cat. 1182

FORN I FELIU

Consell de Cent, 265 de Barcelona

Arca de ferro

Catálogo..., 1892, pàg. 45, cat. 18

GONZÁLEZ, D.C. e Hijos

Rambla de Catalunya, 5

Tocador de bronze daurat i niquelat (2000 ptes.)

Dos canelobres de ferro forjat i repussat (900 ptes.)

Taula i gerro de ferro forjat i repussat (2550 ptes.)

Pescador, estàtua de bronze (700 ptes.)

Dues jardineres de ferro (250 ptes.)

Dues làmpares de bronze daurat (150 i 350 ptes.)

Catálogo..., 1892, pàgs. 46 i 47, cat. 24-30

IBID.-

Rambla de Catalunya, 5

Aparell portàtil de ferro forjat per enllumenat (500 ptes.)

Corona de ferro forjat (400 ptes.)

Mirall de ferro forjat (1500 ptes.)

Quatre palmatòries de ferro forjat (55 ptes./unitat)

Ram de roselles de ferro forjat (100 ptes.)

Catálogo..., 1892, pàg. 220, cat. 1474-1478

GONZÁLEZ, Concordio e Hijos

Rambla de Catalunya, 6

Rellotge de ferro i bronze

Canelobres de ferro i bronze

Diverses làmpares⁴⁷

Trespeus per sustentar una làmpara⁴⁸

Catálogo..., 1896, pàg. 156, cat. 806-812 i p. 213, cat. 1289

47. Algunes d'elles apareixen publicades a *El Arte Decorativo...*, pàg. 30, figs. pàgs. 3, 17 i 34.

48. Possiblement es tracti del que apareix publicat a GARCÍA LLANSÓ, Antonio, «Metalistería. Hierros», *Historia General del arte*, vol. VIII, Montaner y Simón Editores, Barcelona, 1896, pàgs. 430 i 431, fig. 69.

GONZÁLEZ, Hijos de C.

Rambla de Catalunya, 6

Diversos canelobres de ferro i bronze

Làmpara i candeler de ferro i bronze

Sustentacle de ferro

Dos fanals de ferro

Catálogo..., 1898, pàgs. 191-192, cat. 1183-1193

GONZÁLEZ PELLICER, Dolors

Rambla de Catalunya, 5

Ram de flors de ferro

Catálogo..., 1892, pàg. 48, cat. 33

IBID.-

Rambla de Catalunya, 6

Palmatòria

Catálogo..., 1896, pàg. 213, cat. 1290

IBID.-

(Ja no consta a Rambla de Catalunya)

Cistella amb flors i fulles, fora de concurs

Catálogo..., 1898, pàg. 192, cat. 1195

GONZÁLEZ PELLICER, Joan

Rambla de Catalunya, 6

Palmatòria per a tres bugies

Catálogo..., 1896, pàg. 156, cat. 814

GONZÁLEZ I PELLICER, Juli

Rambla de Catalunya, 5

Diversos rams de ferro (50 ptes., cadascun)

Catálogo..., 1892, pàg. 47, cat. 31

IBID.-

Rambla de Catalunya, 6

Ram de flors de ferro forjat i repussat

Catálogo..., 1896, pàg. 156, cat. 813

IBID.-

(Ja no consta a Rambla de Catalunya)

Ram de roselles fora de concurs

Catálogo..., 1898, pàg. 192, cat. 1194

GONZÁLEZ I PELLICER, Pilar

Rambla de Catalunya, 5

Ram de flors de ferro⁴⁹

Catálogo..., 1892, pàg. 47, cat.32

IBID.-

Rambla de Catalunya, 6

Ram de roses de coure repussat

Catálogo..., 1896, pàg. 213, cat. 1291

IBID.-

(Ja no consta a Rambla de Catalunya)

Cistella amb flors i fulles, fora de concurs

Catálogo..., 1898, pàg. 192, cat. 1196

GUARDIOLA, Josep

(Vegeu BALLARÍN LANCUENTRA, Manuel)

HEREDIA, M.A., Hijos de

Carrer Alameda, 28 de Màlaga

Diversos objectes fets en ferro fos

Catálogo..., 1892, pàgs. 51-53, cat. 57-90

HERRERO PUENTE, Antonio

Puerto, 12 de Màlaga

Diversos objectes de ferro fos

Catálogo..., 1892, pàgs. 257-258, cat. 1787-1800

MAGRINÀ, Pere

(Vegeu RIBAS I RIU, Emeteri)

MAÑACH TRÍAS, Salvador

Taller al carrer de Barberà, 9 de Barcelona

Dues vitrines amb panys tipus *Gorge* a un preu de 1.400 ptes. Caixa de cabals a 3.000 ptes.

Col·laboradors: Agustí Dordal, Miquel Farnés, Joan Hospital, Joan Recasens, Tomàs Viñals, Afons Casanovas, Antoni Alcaide.

Catálogo..., 1892, pàg. 44, cat. 3-5

49. Un d'aquests rams es conserva al Museu Cau Ferrat de Sitges, on és catalogat amb el número d'inventari 571, vegeu *Catálogo de los hierros del Cau Ferrat y de Maricel de Sitges*, Publicaciones de la Junta de Museos, Barcelona, 1946, pàg. 283. Vegeu també GARCÍA LLANSÓ, *op. cit.*, pàg. 430.

MARTÍNEZ RASAL, Josep

Calle de los Cuatro Reyes, 4 d'Osca

Pany amb secret, per a caixa (50 ptes.)

Catálogo..., 1892, pàg. 249, cat. 1734

Monforte Espiosa, Florenci

Botiga al carrer Regomir, 20

Pany de tres guardes o pestells que funciona amb una sola clau

Collar de ferro «cuyos eslabones han sido forjados de una sola plancha».

Catálogo..., 1892, pàg. 249, cat. 1732-1733

PIÈ SERRA, Caietà

Carre de Sant Pau, 45

Planxa de ferro calat representant una imatge. Treball executat a llima (500 ptes.)

Catálogo..., 1892, pàg. 49, cat. 42

PINEDA, Rafael

Carrer de la Llibertat, 24 de Gràcia

Ornament de bronze i ferro calats

Collaboradora: Modesta Hebert de Pineda

Catálogo..., 1892, pàg. 49, cat. 44-45

PUJALS, Francesc

(Vegeu BALLARÍN LANCUENTRA, Manuel)

Reinhold KIRSCH

Munic

Pèndol gòtic

Làmpara gòtica

Porta-bouquet

Catálogo..., 1896, pàg. 157, cat. 819-822

TRIBAS I RIU, Emeteri

Carrer del Carme, 51 de Barcelona

Pes de creu romana gravat a l'àcid i cinc peces de suspensió gravat a buri

Dos hostiers

Dos tallahòsties

Balança en miniatura amb dues romanes per pesar carros

Balança decimal en miniatura

Collaboradors: Pere Magriñà, forjador i llimador; Josep Cardaldas, gravador

Catálogo..., 1892, pàgs. 44-45, cat. 9-13

ROSELL I FUSTER, Cristòfol

Botiga al carrer Consell de Cent, 308 de Barcelona

Canelobre de ferro forjat d'estil gòtic

Catálogo..., 1892, pàg. 46, cat. 22

ROSELL MORADELL, Joan

Botiga al Passeig de Sant Joan, 200

Penjador giratori de ferro forjat (250 ptes)

Catálogo..., 1892, pàg. 56, cat. 120

SANTAMARIA, Artur i Alfred

Despatx al carrer Jaume I, 3. Fàbrica al carrer Consell de Cent, 11 i 13 de Barcelona

Bronzes per a la construcció, ebenisteria i corones artístiques per a cementiris.

Catálogo..., 1892, pàgs. 48-49, cat. 39-41

SANTAMARÍA, A[rtur] i A[lfred]

Jaume I, 3

Gerros decoratius, joiers, calzes i vinagreres de bronze

Catálogo..., 1898, p. 194, cat. 1220-1230

TORRABADELL, Carles

Neptú, 96

Làmpara de ferro forjat

Catálogo..., 1898, pàg. 195, cat. 1232

VIURA VILA, Fèlix

Casp, 157

Palma de ferro batut i forjat, essent l'eix d'una sola peça

Catálogo..., 1892, p. 247, cat. 1722

ZALAFFI, Luciano

Via del Capitolio, Siena

Porta-bandera de ferro batut, copiada de l'original existent a la columna de la Plaça Pastiarta de Siena, del segle xv (300 ptes.)

El seu representant era A .R. Ferri, amb seu al carrer Comerç, número 84, de Barcelona

Catálogo..., 1892, pàg. 231, cat. 1554.